

YELOD 28id NÜM: 04 PRILUL 2018 PADS: 25 – 32

O Volapükaflens valöpo!

In gased mäzula vödem fa ‚Otto Jespersen' dö mekavapüks pepübon. Tefü atos läxcifal: Brian R. Bishop ägespikom sökölosi:

Baicedob ko ‚Otto Jespersen', das mutoy tradutön tikamagoti, no vödis, ab atos tefon pükis valasotik. Distü om ye cedob plako, das sio kanoy gebön pükis mekavik: ‚Esperanto' u Volapük < ed i püki natik ä mödatumyeliki: latin ad malön senis valasotik. Pük veratik fägon ad notodön e sevi e seni.

Memob, das bü degyels mödik äkomob pö kobikam mödinetik alyelik di ‚Esperanto', kel äjenon in zif: ‚London'. Us ädabinons feits bolitiks hetik e fäkädäliks bevü komans de Lofüda- e Vesüda-Yurop. Nutimo labob flenis mödik di ‚Esperanto' in läns mödik, e veratiko äflenikobs no tikaviko, ab suemäliko.

E memob, das, ven äkolkömob eli Ralph Midgley bü degyels ed äspikobs Volapüko, äprimobs ad senön lanäli tefü pük, muf e kolköm obsiks.

Suvo in yels pasetik äkomob pö kolköms, kö äspikobs latino. Äsmilobs, äflenikobs, äluspikobs, äblöfädobs e.r. dü fidäds, pleds, vob, tävs e.r.

Sevoy-la, das dabinons lelöfs ed igo mats e cils dub püks: ‚Esperanto' e latin. Sevob famülis, kö spikoy pükis at lomo. Dö Volapük perevidöl somikosi no sevob, ab fümob (no sevob), das ädabinons mats Volapükik timü ‚Schleyer'.

Kludo, no kanoy bedotön, das plakiko sens valasotik dabinons in pük, va mekavik va vönik u foginänik. Pük fäkükon breini e, suno poso, ladäli, pato pösodiko, ab igo peniko.

Lesuvo, du studob penädi, lonülob obe säki: „Kis binon-li koded e desin lautana?", votavödo ma notodot Linglänapükik: „Kiöpao kömom-li?", dat kanob suemön tikamodi omik. Dub buk: ‚An International Language' el Otto Jespersen ädesinom ad komandön eli ‚Novial'.

As sam: su pad balid* saitom spikedi ela Schleyer: „Menade bal, püki bal". Nendoto, äsä penom ‚Jespersen', spiked at kanon sinifön püki bal löpü püks valik, kel oteifon pükis votik, patiko smalikis, ab i kanon sinifön püki bal bevü pükans pükas valik. Atos, cedü ob, binon blig püka bevünetik: yufa-, telid-, donapük. Atos i binon desin Deutänana: ‚Uwe Moritz', ko kel äspodob bü yels mödik, e gaseda omik: ‚Etnismo' (logolsös eli: https://eo.wikipedia.org/wiki/Uwe-Joachim_Moritz.

Atosi, cedü ob, el Jespersen penom tefü blig püka okik: ‚Novial'.

E veratos-li üfo, das els „ü" ed „ö" in Volapük binons tu fikuliks (pad: 5)*?

Noet fa redakan: Ekö! kiöpao kömom-li el Brian? ☺

El Jespersen no vipom ad komandön latini pla ‚Novial'. Demü atos tuükom fikulis – kels sekons de tidam vönaoloveik. Do fümiko dabinons jäfüdisevans, kels ni kanons ni vilons gebön püki okik: latin, sevob das dabinons jäfüdisevans mödik, kels kanons e vilons spikön e penön püki okik. To pad folid* buka, kanoy spikotön nutimo in latin dö telefonöms [‚telephona'] (igo pokatelefonöms [‚telephona gestabilia']), toods [‚autoraedae'] e radionöms [‚radiophona'], ed igo spodön dö ons medü bevüresod [‚interrete'] in pads lemödik.

Taspikom oke, ven siom, das spikans pükas bevünetik se läns difik kanons suemön odis (pads: 6-7)*. Das dabinons poedots e dramats vemo senäliks in mekavapüks (e latin), jonon, das atos ga sio mögon, e das binons so gudiks äsä in pük netik.

Dö difikam pükas at pos tim (pads: 7-8)*, sevobs, das latin nutimik labon vödemi e gramati leigikis, äsä timü Cicero (kel äninükom nulavödis, a.s. tefü vabs), e pük: ‚Esperanto' no votikon. Kod atosa binon, das pagebons fa mens netas difik spikoto e peniko. Näi püks romenik, i latin jünu laidulon.

Brian R. Bishop

* *Padanüms tefons dokümi: ‚Otto_Jespersen_An_International_Language_part_1.pdf', kel dabinon in nünedadiläds Volapükagrupas di ‚Facebook' e ‚Yahoo Groups'.*

Baol (fin).

fa ‚Akutagawa Ryūnosuke', tradutod fa kadäman ‚Zhang Yutong'.

Diläd: II.

Äbinos fluküp yela: 1918. Jiel ‚Akiko' ettimik, dü täv lü vilad okik in ‚Kamakura', äkolkömof fädo in tren lautani yunik, keli ikolkömof seimna. Äpladom sui päkemaboed floredi krüsena, keli ögivom flene semik in ‚Kamakura'. Täno, ‚Akiko' ettimik – läd: ‚H—' nuik – äsagof, das semikna, ven älogof krüsenis, ämemikof paseti. E täno äspikof veitöfiko dö baol in ‚Rokumei-kan' lü om. Lilölo memoti läda fa of it pakonöli, lautan yunik vemo änitedikom.

Ven ifinükof spiki, man yunik näio äsäkom läde: ‚H—': „Sevor-li nemi marenafizira Fransänik at?"

Läd: ‚H—' ägeof stuniko: „Fümö! Pänemom ‚Julien Viaud' [8]."

„Kludo äbinom hiel ‚Loti'! Äbinom ‚Pierre Loti', kel älautom eli ‚Madame Chrysanthème'!"

Man yunik äbinon fredik ä stäatik. Läd: ‚H—' ye älülogof stuno logodi mana, ed ai dönu ävispof: „Nö! No pänemom ‚Loti'. Pänemom ‚Julien Viaud'." ■

Ün dekul yela: 1919.

8 *‚Julien Viaud' ü ‚Pierre Loti': lautan Fransänik, kel ettimo ävisitom Yapäni, ägolom lü baol in ‚Rokumei-kan' päjenüköl. Posä igetävom lü Fransän, älautom konedi: ‚Madame Chrysanthème' (Läd: Krüsen) ma tävafätots okik in Yapän.*

Hiel ‚Akutagawa' älautom konedi at i bai ‚Loti' e koned omik.

Bela kuprinik Jisiör (3).

Galedan nog spikom:

„Flifädikolös bosilo is! Baldelavobod ut, keli oflagoy ole, obinon mö malagit rafinik somödiko…” Ed elonülom ome bligädi vero nedunoviki.

No daloy tadunön. Posä galedan idegolom, el Stepan äprimom ad svönön me lecopil, zuo ga äbinom hilepul daskilik. Küpom: kio gudos! Malagit doniofalon, äsva ek dojedon-la oni me nams. Zuo vat emoflumon seimöpio se meinavoböp. Esägikos.

„Ekö!” tikom, „ga binos gudik. Bo Jisiör ememikof obi.”

Pas etikom so, sunädo edastralos. Loegom stanön Jisiöri is, fo om.

„Binol stimaban”, spikof, „o ‚Stepan Petrovich’! Kanoy stimön oli. No ebedredol kapari mismelik. Süpero esagol osi ome. Ogolobsös bo ad vestigön matablimoti obik. Ob it i fölob promi obik.”

Ye evedof saäbälik, äsvo atos no pliton ofi. Äflapof palmis okik ta od, lasärils älürönons, äsäjänädons eli Stepan, e Jisiör ägivof ones büdi:

„Odebreikolsöd is baldelavobodi ön mödot telik! E malagit obinonöd pulevälöl, efe sota sadinöfik!” Poso spikof ele Stepan: „Benö! o higamil! golobsöd ad vestigön matablimoti obik!”

Kluo golons. Befoof, el Stepan golom pödü of. Kanof golön alseimöpio, e valikos binon lügolovik pro of. Äsvo cems gretik dis tal edavedons, e völs onas binons distöfiks. Valiks u binons grüniks, u yeloviks ko püns goldakölik. I su ömiks flors kuprinik dabinons. I dabinons dofablöviks, lasürablöviks. Me föds nemödik sagölo: binos so vielik, das töbo ek okanon-la bepenön atosi. E klotem len of, efe Jisiör, cenon. Nü lunidon äs glät, tän süpo vedon nenkölik, e nü lunidon me breküls diamoinik, tän vedon kuprinaredik, poso dönu lunidon äsä me sadin grünik.

Golons, golons, ed estopof.

„Fagikumo”, sagof, „mö liöls mödik binons stoins yelovik e gediks. Pro kis sötobs-li dalogön-li onis? Ed is stanobs ebo dis el Krasnogorka. Is pö ob pläamü eleds Gumjoshki top jerabikün binon.”

El Stepan logom cemi vemo gretiki, ed in on bedis, tabis, lustulilis – val binü kuprin rafinikün. Völs binons malagitiks ko diamoins, e nufed binon dofaredik ko bläg bosik, zuo len on flors kuprinik binons.

„Seadobsös”, sagof, „is, spikobsös!”

Posä eseidons okis sui lustulils, jimalagitan säkof:

„Elogol-li matablimoti obik?” — „Elogob osi”, el Stepan sagom.

„Benö! lio nu tikol-li dö mat?”

El Stepan ga no sevom, vio mutom gesagön. Älabom – ga lilolöd! – jigami. Äbinof lädül gudik: jinenpalan. Dido no äkanof-la leigön leigodü jimalagitan demü jön! Men komunik, kösömik. El Stepan äzogom, äzogom ed espikom:

„Matablimot ola pötöfonöv pro zars, ye binob man voböl, komunik.”

„Ol”, sagof, „o flen löfik! no geyilolöd! Sagolöd stedöfiko, va omatikol ko ob u no!” Ed of it evedof mu vemo saäbälik.

IV:28:2018

Benö! el Stepan egespikom stedöfiko:

„No dalob, bi ematirajanob ko jivotikan.”

Äsagom so ed ätikom: onu ozunikof. Ye ejinof fredikön.

„Binol stimaban”, spikof, „o ‚Stepanushko’! Elobob oli demü cif, e demü atos olobob oli vemikumo mö naeds tel. Labods obik no ekoedons oli vedön labiäliki, no ecänol eli Nasten'ka olik tä jilepul stonik.” Dido jigam hilepula pänemof el Nastja. „Ekö!” sagof, „legivotil ole pro jigam olik”, e givof kasäti malagitik gretik. Us – ga dalilolöd! – vomideks valasotik binons. Sevabo lilalins, doatalins, e ret, kelos no igo jigam liegik alik labof.

„Ga lio”, hilepul säkom, „de top at olöpiokömob-li?”

„No kudolöd tefü atos! Val poduinon ole, ed olibiostadükob oli de cif, ed olifol liegiko ko jimatan yunik olik, ab labob pro ol sagodi veütik, sevabo: leno omemikolöl poso obi! Atos obinon bluf kilid obik pro ol. E nu fidolös bosilo!”

Dönu äflapof palmis okik ta od, lasärils älürönons, äbepladons tabi löliko. Ädaifidof ome brasidasupi legudik, fitakeki, hijipamiti, büli e reti, kel paflagon ma kösöm Rusänik. E latikumo spikof:

„Benö! adyö! o ‚Stepan Petrovich’! dalilolöd küpälo! no omemikolöd obi!” Pö of it ga drens esüikons. Leigüpo edispladof nami, e drens – tofö! tofö! – solidikons fomü grens. Ekö! binos ya namet lölik. „Ekö! sumolöd as prim liega! Givoy moni mödik tä stonils at. Ovedol liegik”, e givof onis ome.

Stonils binons koldiks, ab nam – ga dalilolöd! – binon hitik, äsva binon lifik, e bosilo dremon.

El Stepan elüsumom stonilis, vemo ebiegom, ed esäkom:

„Kiöpio mutob-li golön?” Om it id äglumikom. Äjonof lüodi me doat, sunädo golöp ämaifikon fo om, äs sop, zuo äbinos litik in on, äsä delo. El Stepan ägolom da sop at, dönu älogom glunadivis valasotik ed äkömom ebo lü meinavoböp okik. Älükömom, sop sunädo äfärmikon, ed ävedos, äsä ibinos büo. Lasäril älürönon, älenyümon jänädi len lög oma, e kasät ko legivots süpo äsmalikon, sodas el Stepan äklänedom oni jelü klotem lä blöt oka. Pos brefüp galedan meinädik älükömom. Ispetom ad smilön, ab äloegom pö el Stepan pekobükön malagiti mö mödot plu ka bligäd, zuo pilevälöli efe klada löpikün. „Kis”, tikom, „atos binon-li? Se kis atos edavedon-li?”

Enüdranom ini meinavoböp, edalogom vali ed esagom:

“Pö meinavoböp somik alan debreikonöv somödiko, äsä evilonöv.” Ed ädugom eli Stepan lü meinavoböp votik, otüpo ägivom hinefi okik voböpi at.

Ün del sököl el Stepan äprimom ad vobön, ed ekö! malagit bundaniko ädefalon, zuo regils sa voulots äprimons ad komädön. E pö etan, efe hinef, – o bisar kion! – nos gudik binon, te stoins nenvöladik e dobanoboins pubons. Süpo galedan äreafom ad suemön vali.

Ärönom lü cif. Äkonom: so e so.

Fövot ofovon.

IV:29:2018

LÖF MEDÜ SPIKETS (FIN)

Süfül velid (fövot)

Isaías *(nekredäliko)***:** No kredob osi! Ven limun binon gretik, lubegan miniludon.
Inês: Ab lonülob ole i stipi obik.
Isaías: Kiniki-li?
Inês: If oplöpol dü düp lafik ad bleibön no …
Isaías: No maleditön-li?
Inês: Nö! No sagön spiketi! If oplöpol pö atos, nam obik obinon olik.
Isaías: Vo-li?
Inês *(seidölo oki)***:** Veratö!
Isaías: Ab dalob bleibön seilön, vo-li?
Inês: Liö! lenö! Mutol spikön nenropo!
Isaías: Atos binon boso fikulik: kösöm pöpik labon völadi lonema.
Inês: Ag! eskeipol bali!
Isaías: Kisi vilol-li? Kösöm binon...
Inês: Natäl telid. Ya naed telid.
Isaías: Pö naed kilid riskäd dabinon.
Inês: Ag! ag! ag! Dinäd at omiplöpon.
Isaías: Ab no nog eprimobs. Ats pesagons desino. Primobsös! Binob in lemödot bluva, in ditreta lemödot!
Inês: Nog bal!
Isaías: Protestob! El „binob in lemödot bluva" no binon spiket. Lü söl alik binonöd stim omik.
Inês: Sio operädol... Küpälolöd: binos düp telid *(jonof gloki)*. Dasumol-li yüli? *(Paud.)* Benö! Seil binon baiced.
Isaías: Ha! nu binos ol, kel sagol onis! Magiv egekömon lü magivan.
Inês: Ag! ag!
Isaías: Atos äbinon pöl.
Inês: Danädü pöls notarans kosidons. *(Paud)*. Benö! sagolöd bosi...
Isaías: Kisi osagob-li?... te... das löfob vemo oli... e...
Inês: Üfo sagolöd: lunüpo kupon luflad jüs fino däbrekon.
Isaías: No stigedolöd obi, o läd! No stigedolöd obi!
Inês: Alan lütiron vati lü mül okik.
Isaías *(mufülölo oki)***:** Vat! Mül! O! tom kion!
Inês: Kis ejenon-li ole, o söl?
Isaías: Nos... labob nosi... binos proib ut, kel töbon obi... kösöm et maleditik... jinos lü ob, das eperob täläkti...
Inês: Ovilol-li seivön nulodi?

IV:30:2018

Isaías: Sunädo oseivob oni.
Inês: Sagolöd utosi, kelosi ovilol! Maifükolöd ronäti spikedas e spiketas... Spikolöd, spikolöd utosi, kelosi ovilol!
Isaías: E stip-li?
Inês: Enosikon. *(Givölo nami okik)*. Ekö! binob olik.
Isaías *(kotenik)***:** Obik! *(Votavögädo.)* E votikans-li?
Inês: No dabinoms! Neai ädabinoms!
Isaías: Galob-li? If slipob, leadolöd laislipön obi; no galükolöd obi.
Inês: Galol löliko.
Isaías: Vo-li? *(Löbunölo dub blesir.)* Klu, God lifomös! Lifonös blesir!... ‚la la la!'... *(vilom bradön ofi)*.
Inês *(vitölo omi)***:** Stopolöd! Löf vemikum e bold nevemikum!
Isaías: Slafan ko nam nämik... *(Votavögädo.)* Daloy-li sagön spiketili at?
Inês: Somödo äsä vilol!
Isaías *(finükölo)***:**... binon tirenan nämikün. *(Gleipomölo nämis ofik)* Ed ol-li? Löfol-li obi, o silanan obik?
Inês: Takedikolöd: löf okömon poso. Binolöd himatan gudik e leadolöd progedön dini.
Isaías: Rajanö! No dü del bal ädaglofon el ‚Karthago'.
Inês: Ed ai konfidolöd vemiko spiketis olik.
Isaías: Binos veratik! Din ojenöl binon din nämöfik. Men mobom... e dagebof vom.
Inês: Saidö! Bejäfolöd dokümis matikama.
Isaías: Ifi laboy mudi, no mutoy … kanitön. Ab... *(lü lüloganef)*

Isaías:
Pled peduinon,
ab bü mogolam obas
sunädo pulilon de Inês
desir se ladäl obas.

Inês:
Fredadramat efinikon,
breins mödik ävobons,
plodi olsik begobs
pro „Löf medü spikets".
(Körten donikon.)

KOLUN

fa ‚Frank Roger', ini Volapük petradutöl fa ‚Hermann. Philipps'.

1 In zänöp ela ‚European Space Agency' (‚ESA') zeloy me jampänavin bundanik nuni lanälüköl dö desinod jünu vemikün ganeta ot.

In televidaspikot nemediko pabroadöl calospikan ganeta sagom: „El *Ulysses* elänon sefiko su munasürfat, e ya eprimon ad broadön. Beletäv no peskipöl balid Yuropik lü mun eplöpon. Klu klülos, das i Yurop kompenon pö vestig levala. Kludo nämäd mätedafägik nu dabinon näi Lamerikänans, Rusänans, Tsyinänans e Lindänans. Pro ganet obsik atos fe binon te prim levalaseivida-desinoda sublimik. Mens anik ya klienons-la ad drimälön dö beletäv peskipöl, ab atimo mutobs bu val bejäfön preseni e frutidön bundani nünas, kelis el *Ulysses* obroadon."

Nos pasagon dö säkäds kaenik primü desinod, efe pökanuneds, nuns dö neplöps kaenik, büosagods dö desinod lölik ömiplöpöl. Nu in gased veütik reidoy: „If fin gudos, val gudos", do desinod ebo te eprimon, plas finon.

2 El *Ulysses* elänon lä top pädesinöl; sitots kaenik valik jäfidons nomiko, e nüns pabroadons lü tal. Atos tefon nunis gudik.

Nefüm semik ye dabinon tefü säkäds, kels ekomädons ebo pos jütükam veigaraketa. Nü sagoy obes, das no kanoy u viloy jonön publüge nulälik magodis balid fa vestigöm munik, sagäds ömsotik papakons. Calospikan ganeta noom seimikis säkädis fefik, e promom, das magods pojonons, „sosus dinäds anik pufidunons". No kanom plänön kuratikumo dinädis ot.

In medäds niluds ömsotik bundanons dö utos, kelos jenon-la su mun.

3 Magods – bainuniko fa el *Ulysses* pemeköls – päpladons kläno fa bal cäläbans ela ‚European Space Agency'.

Ots äbinons badakalietiks e jinons magön malis jäfa. No mögos ad fümetön, va binons legiks, peretutöls, u dido pedobüköls.

Pos düps anik, penets dö atos bundanons in medäds sogik, e poso ün del ot el ESA pübon nuni calöfik:

„Filmülamagods fa el *Ulysses* pebroadöls magons dinis nenomöfik, kels yümetons ko säkäds kaenik ebo pos prim desinoda. Anu vestigobs natäli säkädas at, ed ogebädobs mesülis lönedik."

Ma sagäds se fonäts nesevädik klänatävans eboidons okis ini el *Ulysses*. Atosi calospikan fümädiko noom: „Sagäds at binons nesiäm dastuniälik. Jelamesüls tö levalapof: ‚Kourou' vemo sevärons. Zuo pro klänatävans plad saidik no dabinon boidü munavestigöm u raketasitot. Üf neluverätiko men u nim seimik dido äketävonöv, veriko dead isekonöv. Jafäb lifōl lenonik ilovelifädonöv vifikumami, loxinadefi e vamotis vemo läs ser."

4 Magods nog mödikums penotükons kläno. Nendoto jonons magedis menik, kels mufons. Sekü kod at el ESA noganükon gasedemakonferi, e lespetoy nünis nitedik. Calospikan, kel nunom dinädi at, klülo binom bluvik:

„Nu kanobs fümükön, das bü deflitam ela *Ulysses* pösods negitodik anik eplöpons ad nüdranön noe ini ziläk peproiböl abi ini vestigöm munik it. Nolavans e jäfüdisevans valik kazetiko fümükons nemögi ad lovelivön tävi de tal lü mun nen medöms lönedik. Too pösods at bo eplöpons tefü atos. Sevobs nosi dö dientifs, motivs e metods onas. Nunis zuik oloseidobs, sosus vestigs obsik ukleilükons dinädi klänöfik at. Fino fredob ad kanön nunön, das säkäd at no jinon tupön dunodis nomik ela *Ulysses*. Munavestigöm laibroadon nünis, ed eprimon ad duinön programi tefü glunivestig."

Medäds memükons steifülis büik fuganas lukünik, kels iklänedons okis in länamasitot flitöma e milagiko älovelifädons lutatävi somik. Alan ye sevon, das flitatäv e täv da vag levala mu vemo distons.

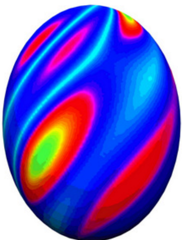
5 El ‚BBC' broadon spikoti ko hi-Somalänan. Vilom blebön nennemik, e lesagom, das binom blod bala klänatävanas, kels äflitons lü mun in el *Ulysses*.

„Blod obik e jimatan oka ipreparons tävi at mu kälöfiko. No fädo ärivons lifölo zeilöpi oksik. Iskilükons okis in koldülükama-lucems e dis vat ad kösömükön okis ad vamots läs ser e loxinadef. Ämekons klotemis vami dakipölis de siolastöf peväledöl, e mekavastöfasäkädis plujüdik pro loxinastok. Id äsmugons boidio nulüdotis e vati sa dinis votik frutik. Fredob vemo, das blod obik äfägom ad stunükön levemo nolavanefi lölik dub fümäl, fümäd e sufid oka."

Fövot ofovon in gased mayula.

Vöds nekösömik anik in konotil löpik pegeböls (Lingl., Deut.):

‚BBC' - ‚British Broadcasting Corporation';
beletäv - expedition, Forschungsreise;
cäläb - staff member, Mitarbeiter;
calospikan - spokesman (-person), Sprecher;
dastuniälik - sensationalist, sensationslüstern;
deflitam - departure, Abflug;
desinod - enterprise, Unternehmung;
dunods - functions, Funktionen;
filmülamagods — video images, Videobilder;
klänatävan - stowaway, blinder Passagier;
länamasitot - landing gear, Fahrwerk;
länön - to land, landen;
ledesinod - large-scale project, Großprojekt;
medäds - media, die Medien;
medäds sogik - social media, soziale Medien;
mekavastöf - plastics, Kunststoff;
ganet - agency, Agentur;
nüns - data, Daten;
peskipöl - manned, bermannt;
peväledöl - discarded, ausgemustert;
plujüdik - multi-layered, mehrschichtig;
pökanuned - error message, Fehlermeldung;
(säkama~)spikot - interview, Interview;
spikot nemediko pebroadöl - live interview, direkt übertragenes Interview;
seividadesinod - mission, Erkundungsprojekt;
siolastöf - insulation material, Isoliermaterial;
Somalänan - Somalian (pösod), Somalier;
sürfat - surface, Oberfläche;
veigaraket - transport rocket, Transportrakete;
vestigöm munik - lunar module, Mondmodul.

Mödikis pasatanögis jönik vipom valanes cifal e redakan: Hermann Philipps